

1968, 29. červenec, Čierna nad Tisou - Záznam stanoviska politbyra ÚV KSSS k situaci v Československu, předneseného L. Brežněvem na prvním zasedání.

Drazí soudruzi!

Pokud je nám známo, v historii bratrských komunistických stran ještě nedošlo k takové události, kdy by se spolu sešly jejich vedoucí orgány v plném složení, tak jak se scházíme na základě vzájemné dohody dnes my, členové a kandidáti předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa a politbyra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu. Už sám tento fakt výmluvně svědčí o významu naší schůzky, o důležitosti problémů, které mají být projednány, o složitosti a odpovědnosti chvíle, kterou prožíváme.

Soudruzi, známé události, k nimž došlo v prosinci 1967 a v lednu 1968 ve vaší zemi, vnesly, jak je nyní patrné, nové prvky do vztahů mezi našimi stranami a zeměmi. Předsednictvu ÚV KSČ je dobře známo, že ÚV KSSS přijal s porozuměním usnesení lednového pléna (1968) ÚV KSČ.

Zároveň jsme už tehdy viděli, že situace, jež se vytvářela na plenárním zasedání, může vyvolat záporné důsledky, vést k oslabení strany a narůstání nebezpečných protisocialistických nálad v určitých kruzích společnosti. V rozhovorech se soudruhy Dubčekem a dalšími čs. soudruhy, které se konaly v lednu v Moskvě a v únoru v Praze, jsme se stranickou otevřeností tyto obavy vyjádřili. Současně jsme však s naprostou jednoznačností prohlašovali, že volba cest socialistické výstavby, forem a metod stranického řízení společenských procesů je v úplné a výlučné kompetenci ústředního výboru KSČ a že nemáme a nemůžeme mít v úmyslu vnucovat vám jakákoli doporučení při řešení těchto otázek. Zároveň jsme považovali za svou povinnost upozornit vedení KSČ na nutnost rozhodného boje proti pravicovým revizionistickým živlům, které se pokoušejí využít vzniklé situace pro cíle, které jsou vzdálené zájmům socialismu.

Vedoucí představitelé KSČ nám tehdy říkali, že si uvědomují, že politická situace v zemi je napjatá, a že učiní nezbytná opatření k její stabilizaci. Čas však ubíhal a my jsme se stále větším znepokojením přesvědčovali, že skutečný vývoj událostí v Československu se začíná lišit od předpovědi čs. soudruhů. Viděli jsme, že v KSČ se začíná vytvářet stav rozkladu, kolísání, nejistoty, že v zemi zvedají hlavy reakční politické síly opírající se o podporu světového imperialismu. To vše znepokojovalo nejen nás. Protože jsme byli v těsném a nepřetržitém spojení s ústředními výbory bratrských stran Bulharska, Maďarska, NDR a Polska, věděli jsme, že naši přátelé jsou stejně jako my vážně znepokojeni vývojem událostí v Československu.

Tím se dostala na pořad dne nezbytnost uspořádat kolektivní schůzku a vyměnit si názory s představiteli KSČ a ČSSR. K takové schůzce došlo po společné dohodě 23. března v Drážďanech. Ti, kdo se drážďanské schůzky zúčastnili, si velmi dobře pamatují na vystoupení čs. soudruhů. Nepopírali, že se v zemi rozvíjejí některé negativní procesy, že tisk, rozhlas, televize se vymkly kontrole strany a že dochází ke konsolidaci pravicových sil. Čs. představitelé současně ujistili, že strana v podstatě kontroluje situaci v zemi, a proto není důvod pro vážné znepokojení. Takové hodnocení situace nás však nemohlo uspokojit, protože jsme věci viděli v jiném světle. Sovětští představitelé a všechny delegace ostatních bratrských stran otevřeně a upřímně poukazovali na reálné nebezpečí, které se skrývá ve vzniklé situaci. Na základě souhrnu faktů, které naše delegace měla k dispozici, jsme dospěli k závěru, že stojíme tváří v tvář takovému vývoji událostí, který může vést ke kontrarevolučnímu převratu.

Delegace KSSS a stejně tak i delegace BKS, MSDS, PSDS i SED prohlásily, že podporují s. Dubčeka a stávající vedení KSČ, že podporují pozitivní stránky usnesení lednového pléna a že jejich celkový postoj je zaměřen k tomu, aby pomohly čs. soudruhům čelit protisocialistickým živlům a upevnit pozice socialismu v Československu.

Upřímně vám, soudruzi, řeknu, že jsme odjížděli z Drážďan s dvojakými pocity. Na jedné straně jsme měli dojem, že kolektivní výměna názorů přinutila čs. představitele znovu posoudit závažnost situace a svou odpovědnost, zamyslet se nad tím, jak a co je třeba udělat, aby byla přehrazena cesta kontrarevoluci. Na druhé straně jsme však nepozorovali, že by čs. soudruzi měli nějaké konkrétní plány,

nějaké konkrétní představy, co je třeba prakticky udělat, aby zabránili vývoji událostí nebezpečným směrem.

Znovu musíme konstatovat, že vývoj událostí potvrdil závěry bratrských stran a bohužel neprokázalo oprávněnost optimismu vedoucích představitelů KSČ. Březnové a dubnové plénum ÚV KSČ nedokázalo stabilizovat situaci. A co více, Akční program KSČ, který byl na plénu přijat, byl v řadě svých pouček fakticky využíván pravicí jako jakási legální základna k dalším útokům proti komunistické straně, základům socialismu a přátelství československého a sovětského lidu. Pravicové síly útočily a ÚV KSČ nadále ustupoval.

Naše znepokojení ještě zesílilo, když se rozvinula rozsáhlá kampaň směřující k očerňování celé předchozí činnosti KSČ, když se široce rozvinul proces masové výměny stranických a státních kádrů a zvedla se vlna protisovětské propagandy v tisku, rozhlasu a televizi, když začaly vznikat jako houby po dešti různé organizace, které se stavěly proti komunistické straně. V takové situaci ÚV KSSS považoval za nutné podniknout nové kroky, kterými by dal znovu výrazně najevo své obavy. Domnívali jsme se, že předsednictvo ÚV KSČ přejde od slov a ujišťování k činům, k faktickému odporu proti nepřátelským silám. Přitom jsme pochopitelně chápali objektivní složitost situace i složitost postavení samotného vedení KSČ. Právě proto se ÚV KSSS nadále zdržoval jakýchkoli veřejných hodnocení a prohlášení a znovu navrhl svolání důvěrné dvoustranné schůzky. Na této schůzce, která se po souhlasu obou stran konala v Moskvě 4. května, hovořili soudruzi Dubček, Černík, Smrkovský a Biřák o vážnosti situace. Navíc jste prohlásili, že negativní momenty vnitropolitického vývoje v Československu »vycházejí za rámec našich vnitřních záležitostí a dotýkají se bratrských zemí, např. Sovětského svazu a Polska«. S tím bylo třeba jen souhlasit.

Říkali jste zároveň, že jste připraveni přijmout nezbytná opatření, abyste dostali situaci pod kontrolu. Řekli jste tehdy doslova: »Nepřítel pracuje, chce zvrátit vývoj událostí v zájmu kontrarevoluce. Abychom tomu čelili, je zapotřebí nikoli kulturněosvětové práce, nýbrž upevnění stability armády. Je potřeba postavit na nohy orgány státní bezpečnosti odshora dolů. Tyto orgány strana potřebuje jako aparát násilí. Možná bude třeba přijmout zvláštní zákon o dělnických milicích...« Uznávali jste, že nepřítel se na prvním místě snaží zdiskreditovat komunistickou stranu, zeslabit její vliv na masy, že se množí požadavky na vytvoření legální politické opozice vůči KSČ, že »nebudou-li přijata tvrdá opatření, může to přerůst v kontrarevoluční situaci«. Říkali jste, že znáte konkrétní lidi, a tvrdili, že máte důkazy o jejich styku s imperialistickými kruhy a že s tím bude skončováno.

Toto vaše hodnocení bylo tehdy totožné s hodnocením ÚV KSSS.

Naše znepokojení v souvislosti s tím, že proces »demokratizace«, který jste zahájili, může přerůst ve svůj protiklad, změnit se v kontrarevoluci, vyslovil i s. Kosygin za svého pobytu v Karlových Varech. O těchto problémech jsme znovu hovořili v Moskvě, když nás navštívila delegace Národního shromáždění v čele se s. Smrkovským a delegace pracujících vedená s. Barbírkem.

Na květnovém plénu ÚV KSČ jste uznali, že hlavní nebezpečí pro věc socialismu v Československu přichází zprava. Zdálo se a oprávněně jsme doufali, že přejdete od slov k činům. O připravenosti k rozhodné obraně socialistických vymožeností byla učiněna prohlášení na poradě s vedoucími tajemníky krajských a okresních výborů strany, na celostátním aktivu Lidových milicí i na četných schůzích stranických organizací v závodech a továrnách.

Naděje zdravých sil ve vaší straně a zemi ani naděje všech vašich přátel se bohužel nenaplnily. Usnesení květnového pléna ÚV nebyla splněna. Protisocialistické síly zahájily útok proti linii květnového pléna ÚV KSČ. Zostřily se útoky antisocialistických živlů. Vlna útoků protisocialistických sil se zvedla ještě výš koncem června, kdy bylo uveřejněno prohlášení Dva tisíce slov, které obsahuje otevřenou výzvu k boji proti KSČ a ústavní moci.

Pamatujete si, s. Dubčeku, že když jsem s vámi ten den telefonicky hovořil, upozornil jsem na nebezpečí tohoto dokumentu jako platformy kontrarevolučních akcí. Odpověděl jste, že předsednictvo ÚV tuto otázku projednává, že na adresu této výzvy bude vysloveno to nejostřejší hodnocení a že budou učiněna nejrozhodnější opatření. Avšak kromě liberálního usnesení nenásledovala za vašimi slovy prakticky žádná reálná opatření.

To vše nás i ostatní bratrské strany přimělo k tomu, abychom veřejně prohlásili, že je nezbytné uspořádat s vámi ještě jedno setkání. S takovým návrhem se KSSS a ostatní bratrské strany obrátily na ÚV KSČ, ale vy jste bohužel odmítli na poradu do Varšavy přijet.

Soudruzi, za posledních sedm měsíců došlo tedy mezi sovětskými a československými vedoucími představiteli a představiteli bratrských stran k četným kontaktům v nejrůznějších formách, od telefonických rozhovorů až po osobní setkání a rozhovory. Při hodnocení těchto kontaktů nemůžeme než konstatovat, že ÚV KSSS zaujímal po celou dobu důsledné a jasné stanovisko.

V čem, otevřeně řečeno, spočívala podstata našeho postoje? Za prvé jsme od samého počátku s pochopením přijali usnesení ústředního výboru KSČ zaměřená k nápravě chyb a nedostatků, ke zdokonalení stranického řízení ve všech oblastech společenského života, k rozvoji socialistické demokracie. Pohlíželi jsme a pohlížíme na tato usnesení jako na výlučně vnitřní záležitost čs. komunistů a všech pracujících vaší země.

Za druhé jsme současně zdůrazňovali, že zárukou úspěšné realizace těchto usnesení může být jedině uskutečňování vedoucí úlohy strany tak, že strana si udrží plnou kontrolu nad vývojem událostí. V souvislosti s tím jsme vás nejednou upozorňovali na to, že oslabení stranického vedení nevyhnutelně vede k aktivizaci nejen pravicových, ale i otevřeně kontrarevolučních sil, které si daly za svůj úkol zdiskreditovat Komunistickou stranu Československa a zbavit ji moci, odtrhnout vaši zemi od socialistického společenství a nakonec změnit společenské zřízení v Československu.

Za třetí. Stáli jsme a stojíme za tím, že osudy socialistických výdobytků čs. lidu i osudy Československa jakožto socialistického státu, který je spjat spojeneckými závazky s naší zemí a ostatními bratrskými zeměmi, nejsou jenom vnitřní záležitostí KSČ. Je to společná věc celého společenství zemí socialismu, celého komunistického hnutí. Právě proto ÚV KSSS spatřuje svou internacionální povinnost v tom, aby všemi způsoby přispíval k posílení KSČ, k udržení a upevnění socialismu v Československu, k obraně Československa před imperialistickými intrikami. V tom, opakují, spatřujeme svou internacionální povinnost, internacionální povinnost všech bratrských stran a přestali bychom být komunisty, kdybychom se plnění této povinnosti zřekli.

Takový je, soudruzi, zásadní postoj KSSS, založený na principech marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Řídíce se těmito principy, považovali jsme vždycky za svou povinnost neskrývat před vámi své mínění, říkat vám pravdu, jakkoli by byla hořká a drsná. Máme v úmyslu postupovat tímto způsobem i dnes.

Dovolte mi, abych se podrobněji zabýval některými momenty současného vývoje v Československu. Tím prvním a hlavním, co vyvolává naše nejvážnější znepokojení a obavy, je stav, v němž se ocitla Komunistická strana Československa. Hovoříme o tom zejména proto, že bez upevnění komunistické strany, bez skutečného zabezpečení její vedoucí úlohy ve všech oblastech společenského života jsou veškeré řeči o »zdokonalování« socialismu jednoduše klamem.

V posledních měsících je v Československu diskreditována komunistická strana a vytvořilo se reálné nebezpečí, že KSČ ztratí své vedoucí postavení ve společnosti. Samozřejmě že se taková situace nevytvořila sama sebou. Je to nevyhnutelný výsledek aktivizace antikomunistických sil a současně důsledek nesprávného postoje, který zaujala část vedení KSČ, která se rozešla v řadě otázek se zásadami marxismu-leninismu. Zejména několikeré výzvy některých vedoucích představitelů KSČ »skoncovat s monopolem komunistů na moc«, »oddělit stranu od moci«, zavést »rovnoprávnost« KSČ s ostatními politickými stranami, výzvy zřící se stranického vedení státních orgánů, hospodářství, kultury atd., se právě staly výchozím podnětem a základnou pro bezuzdnou kampaň proti Komunistické straně Československa, pro aktivizaci sil, které se snaží rozbít KSČ a zbavit ji vedoucí role ve společnosti. Útoky proti straně byly, jak známo, zahájeny pod rouškou diskuse o nutnosti skoncovat se »zastaralými« metodami práce a přizpůsobit je požadavkům dnešního dne.

Samozřejmě chápeme, že strana je živý organismus, který se vyvíjí spolu s celou společností, že formy a metody stranické práce, stranického vedení se mohou a musí měnit v souladu se změnami, ke kterým dochází ve společnosti. V tomto případě však o to nejde. Jde o to, že někteří vedoucí představitelé

KSČ se fakticky ocitli v roli lidí podkopávajících základní principy činnosti politické organizace, již jsou povoláni vést a upevňovat.

Jenom tím lze vysvětlit skutečnost, že sebekritika, která je v každé straně nutná, a kritické hodnocení rozličných opatření se v Československu rychle změnilo v nezadržitelnou a nebezpečnou diskreditaci celé strany. Revizionistické a pravicové síly, využívající nerozhodných a kolísavých postojů předsednictva ÚV KSČ, se zabývají očerňováním veškeré činnosti KSČ v posledních dvaceti letech a popírají její právo vést společnost a stát.

Podívejte se, soudruzi, kam až to došlo. V článku jakéhosi Liehma, který uveřejnil 13. června t.r. týdeník Literární listy, se říká: »KSČ nese odpovědnost za všechny chyby posledních dvaceti let od února 1948, za všechny choroby a zločiny ve společnosti.« A dále: »KSČ uskutečňuje svou vedoucí úlohu, i když na to nemá ani morální, ani politické právo.«

Jeden z aktivních představitelů protistranických sil Hanzelka prohlásil v Mladé frontě z 9. června, že se prý z 1,5 milionu členů KSČ stali fanatikové, kterých prý využilo v zájmu své osobní moci několik stranických »despotů«.

Na shromáždění klubu mladých v Semilech jakýsi Tomíček hystericky křičel: »KSČ je nutno považovat za zločinnou organizaci, kterou skutečně byla, a vykázat ji ze společenského života.« Tyto výkřiky byly hned uveřejněny v Literárních listech.

A časopis Host do domu (číslo 5, roč. 1968) uveřejnil drzé prohlášení člena své redakční rady V. Blažka, že »KSČ se ze strany intelektuální a kulturní elity a nejvyspělejší části dělnické třídy přeměnila... ve stranu lůzy a této lůze se podřídila«.

(To cituji, soudruzi.)
Daly by se uvést desítky, ne-li stovky výroků podobného obsahu. A celý tento proud idejí otevřeně nepřátelských komunistické straně a socialismu denně dopadá do vědomí pracujících. Namlouvají jim, že komunistická strana je prý bankrotářskou organizací, která musí být zbavena moci.

Bohužel, soudruzi, neučinili jste nezbytné závěry z toho, že do země se valí zuřivá protikomunistická kampaň. Místo toho, abyste rozhodně čelili pokusům rozložit stranu, i nadále napomáháte přeměně KSČ v amorfní, neakceschopnou organizaci, v jakýsi diskusní klub. Dnes jsou v KSČ fakticky porušovány hlavní leninské zásady organizace stranického života, zásady demokratického centralismu, ideové a organizační jednoty strany. Nebezpečí spočívá především v tom, že strana dospěla na práh legalizace frakčních skupin, rozpadu na »autonomní« a navzájem slabě spojené organizace.

Všichni, kdo studovali dějiny komunistického hnutí, kdo se obeznámili s teoretickým dědictvím V. I. Lenina, dobře vědí, že životaschopnou může být jen taková marxistická strana, jejíž všechny organizace a všichni členové se důsledně řídí zásadou demokratického centralismu. Ignorování kterékoliv stránky této zásady - jak demokracie, tak centralismu - nevyhnutelně vede k oslabení strany a její vedoucí úlohy, k přeměně strany buď na byrokratickou organizaci, nebo v nějakou osvětovou společnost.

Reakční živly se všemožně snaží rozdrobit a oslabit komunistickou stranu a samy zároveň podnikají všechna opatření, aby semkly své řady a upevnily svou organizaci. Oslabení demokratického centralismu v KSČ jim prokazuje dobré služby.

Ze zpráv tisku vyplývá, že revizionistické živly uvnitř strany přicházejí s plánem vnutit KSČ takové stanovy, které by ji přeměnily v roztržštěnou a beztvárovou organizaci zbavenou leninských stranických norem, stranické kázně a odpovědnosti. To všecko se již dá vypořádat z vašeho tisku.

Ústřední orgán vaší strany Rudé právo přišel 23. července t.r. s návrhem zavést zásadu autonomie stranických orgánů a organizací, tj. zakotvit v nových stanovách strany jejich právo zaujímat vlastní stanovisko vůči usnesením vyšších orgánů. A co více, v těchže novinách se navrhuje, aby jednotlivé složky strany nebyly navzájem spjaty na základě disciplíny. Navrhuje se, aby se dobrovolně spojily v »asociační svazky« jako »organizace budované zdola a sdružující se na základě kooperace«. Co to znamená, soudruzi? To znamená, že tiskový orgán ÚV KSČ v podstatě bojuje za přeměnu bojové a monolitní strany v jakési »sdružení«, jehož členové mohou jednat tak, jak se jim zachce. Mimochodem, není to poprvé, co Rudé právo propaguje tuto tezi, kterou nelze hodnotit jinak než jako výzvu k rozvrácení strany.

Je třeba říci, že šéfredaktor Rudého práva, člen předsednictva ÚV KSČ s. Švestka, který se snažil udržet stranickou tvář tohoto listu jako orgánu ÚV KSČ, je vystavován na stránkách československého tisku velice tvrdým útokům a nesetkává se s žádoucí podporou vedoucích orgánů strany. Věci zašly tak daleko, že nebyl pozván ani jako host na mimořádný celostátní sjezd čs. novinářů, který se nedávno konal v Praze.

Útok proti jednotě stranických řad je veden i po jiných liniích. Představitelé pravicových sil vytrvale usilují o to, aby ve stanovách strany bylo zakotveno »právo menšiny i skupinových názorů«, tj. právo vystupovat proti stranickým usnesením poté, kdy již byla přijata.

Podle mínění politbyra ÚV KSSS jsou všechny tyto úvahy v příkrém rozporu s leninskými zásadami organizace strany. Připomeňme si, soudruzi, leninské pojetí otázky jednoty strany. V rezoluci, kterou Lenin navrhl na X. sjezdu Ruské komunistické strany a která byla sjezdem přijata, se pravilo: »Je nutno, aby všichni uvědomělí dělníci si byli jasně vědomi škodlivosti a nepřípustnosti jakékoli frakční činnosti, která - jakkoli si představitelé jednotlivých skupin budou přát zachovat stranickou jednotu - ve skutečnosti vede nevyhnutelně k oslabení společné práce a k opětovným zesíleným pokusům nepřátel přimykajících se k vládní straně - prohloubit její rozkol a využít jej pro cíle kontrarevoluce.« (V. I. Lenin, Spisy, 4. vyd., sv. 32, s. 217.)

Bohužel i mezi členy předsednictva ÚV KSČ jsou soudruzi, kteří prakticky otevřeně vystupují proti leninským principům stranické výstavby. Mám na mysli zvláště projev s. Špačka k těmto otázkám.

Je známo, že světová reakce neustává v pokusech využít jakékoli oslabení jednoty strany k tomu, aby zesílila útoky proti komunistům a proti socialismu. V současném světě se rozvinul urputný třídní boj. Podkopávat za takových okolností jednotu strany znamená pomáhat našim třídním nepřátelům.

K podkopání vedoucí úlohy KSČ vede také u vás uskutečňovaná masivní kampaň zaměřená na likvidaci stranických kádrů. Kritika jednotlivých vedoucích představitelů, kteří se dopustili určitých chyb, přerostla ve všeobecný požadavek masového odstraňování vedoucích pracovníků strany. V ústředí i v místních orgánech byli odstraněni mnozí zkušení pracovníci, lidé oddaní věci strany a dělnické třídy, kteří statečně bojovali proti fašismu v letech hitlerovské okupace a kteří se aktivně účastnili výstavby socialismu v Československu. Vytvořilo se ovzduší opravdového pogromu a »morálního odstřelování« kádrů.

Je jasně patrná určitá politická linie - totiž odstranit z aktivního politického života ty komunisty, kteří jsou v ideově politickém ohledu nejzocelenější a rozhodně vystupují proti pravicovému nebezpečí. Tímto směrem se také ubírá prohlášení s. Císaře, který vyzývá k přijetí 200-300 tisíc mladých lidí do KSČ, aby byla dána »injekce stárnoucí«, jak se vyjádřil, straně. Přitom ovšem ignoruje třídní stránku této důležité otázky.

Linie hromadné likvidace vedoucích kádrů zasáhla nejen stranický aparát. Rozšířili jste ji i na důležité články státního aparátu, na odbory a Svaz mládeže. Vyměnili jste většinu členů vlády. Přitom mezi těmi, kteří byli zbaveni funkcí, jsou i takoví pracovníci, které jste vy sami v rozhovorech, které jste s námi měli už po lednovém plénu, charakterizovali velmi kladně, jako spolehlivé a pevné komunisty.

To všechno zasadilo zvláště bolestivou ránu takovým úsekům státního aparátu, kde je k práci obzvláště třeba stability a jistoty. Říká se, že komunisté, které nyní vyhánějí z řídicích stranických i státních orgánů, se dopustili v minulosti ve své práci chyb. Ale cožpak je oprávněné postavit na tomto základě otázku politické nedůvěry vůči tisícům pracovníků a vylučovat z politického života lidi fakticky jenom proto, že aktivně působili v životě strany a země v období před lednovým plénem? Vždyť také mezi zde přítomnými československými soudruhy jsou mnozí, kteří po mnoho let zastávali ta nejodpovědnější vedoucí místa. Cožpak by bylo správné je za to pronásledovat?

Bylo možné doufat, že předsednictvo ÚV KSČ využije přípravy sjezdu k tomu, aby bylo skoncováno se šikanováním kádrů. To se však nestalo. Právě naopak. Přípravu sjezdu využívají pravicové síly k tomu, aby ještě stupňovaly úder proti zdravým silám ve straně, aby rozmísťovaly své lidi v okresních a krajských orgánech strany a aby vnutily straně svou politiku. Zvláště Klub angažovaných nestraníků si oficiálně vytyčil cíl zkompromitovat ještě před XIV. sjezdem ty vedoucí činitele KSČ, kteří mu nejsou vhod, tím, že je prohlašuje za »rafinované konzervativce«. Tisk, kontrolovaný pravicovými

silami, se otevřeně vměšoval do výběru delegátů na stranické konference a na sjezd a také do výběru kandidátů na členství v budoucím ÚV KSČ. Publikovala se »doporučení«, koho je třeba zvolit a koho ne. Rudé právo dokonce uveřejnilo 1. července seznam padesáti členů ÚV, kteří by neměli být znovu zvoleni.

Taková je, soudruzi, situace. Strana, to není abstraktní pojem. Strana, to jsou lidé a zásady, které zabezpečují jednotu činnosti komunistů. Když se odhazují zásady stranického života a šikanují se stranické kádry, máme právo říci, že Komunistická strana Československa je v nebezpečí. Neméně nebezpečné je i to, že současně s pronikavým oslabením organizační a politické práce vedení KSČ fakticky předalo do rukou pravicových antisocialistických sil kontrolu nad prostředky ideového působení na masy. Tiskem, rozhlasem a televizí dnes v Československu prakticky disponují určité skupiny, které sledují vyloženě protisocialistické cíle. Není nejmenší pochybnosti o tom, že tyto skupiny postupují cílevědomě v souladu s vypracovanou linií na diskreditaci KSČ a socialismu.

Je přece faktem, soudruzi, že většina tiskových orgánů, rozhlas a televize vystupují u vás nikoli pouze z kritických, ale ve skutečnosti z otevřeně nepřátelských pozic vůči straně. Takové tiskoviny, jako jsou Literární listy, Mladá fronta, Práce, Lidová demokracie, Svobodné slovo, Zemědělské noviny, Student, Reportér a jim podobné, provádějí tu nejbezuzdnější protisocialistickou propagandu. Tiskové orgány, rozhlas a televize v Československu rozvinuly rozsáhlou kampaň propagující kontrarevoluční dokumenty a vyzývají obyvatelstvo, aby se za ně postavilo.

Českoslovenští pracující otevřeně hovoří o tom, že prostředky masové propagandy nepracují ve prospěch strany, nýbrž proti ní. Na celostátním aktivu československých dělnických milicí poukazovali jeho účastníci na to, že strana a její orgány propagandy nepodnikají kroky proti akcím reakčních živlů. Dělníci přijali rezoluci, kterou znáte, a není náhodné, že považovali zřejmě za nutné dostavit se s touto rezolucí na sovětské velvyslanectví se žádostí, aby byla předána do Moskvy. Avšak toto natolik významné shromáždění, na němž promluvil první tajemník ÚV KSČ s. Dubček, nebylo náležitě objasněno v československém tisku. A poselství tohoto shromáždění sovětskému lidu bylo dlouho zatajováno před pracujícími Československa.

Mnozí soudruzi se pokoušeli zaujmout k této otázce stanovisko v tisku, avšak nepodařilo se jim to. Starý komunistka pracující léta v ilegalitě, s. Jodas, našel jen s obtížemi možnost zveřejnit svůj protest proti silicím vystupování pravicových, antisocialistických sil. Zde jsou jeho slova: »V současné době existuje ve straně jistá reakční skupina, dobře zorganizovaná a mající ve svých rukou všechny informační prostředky, která vede prostřednictvím televize, rozhlasu a tisku včetně Rudého práva ty nejhrubší útoky proti straně. Tato skupina, v níž vyvíjejí aktivní činnost různé reakční živly, provádí po pět měsíců tuto kampaň, která musí nevyhnutelně vést ke zničení jednoty strany. Je třeba rozhodně a otevřeně vystoupit proti této skupině, charakterizovat ji a odhalit před veřejností její úmysly.« (To jsou jeho slova.)

Je příznačné, že orgán ÚV KSČ Rudé právo, v němž se snadno najde místo pro materiály revizionistického rázu, nepovažoval za možné uveřejnit tento dopis starého komunisty. Zato tento list uveřejnil domýšlivé okřiknutí Šika na adresu autora tohoto dopisu. Je vám známo, jak přezíravě se Šik zachoval ke starému komunistovi.

Situace, která se vytvořila v informačních orgánech, vyvolává oprávněné znepokojení pracujících vaší země. Dělníci závodu Autopruga ve svém dopise z 18. července píší: »Jsme kategoricky proti tomu, aby se v rozhlase, tisku a televizi vytvářela nenávistná atmosféra proti Sovětskému svazu, socialistickým zemím a stranám... Trneme obavami o budoucnost naší vlasti.«

Zkrátka, v Československu se vytvořila taková situace, že pravicové síly mohou vystupovat otevřeně v tisku se svými protisovětskými prohlášeními, organizovat manifestace a shromáždění pod svými kontrarevolučními hesly, zatímco projevy, v nichž je situace v zemi hodnocena z marxistickoleninských pozic, jsou zamlčovány a bohužel i pronásledovány.

Štvanice na čestné komunisty, diskreditace strany, útoky na marxismus-leninismus, na proletářský internacionalismus a bratrské přátelství sovětského a československého lidu se provádějí tak říkajíc před očima ÚV KSČ.

Očerňování činnosti komunistické strany za posledních dvacet let, likvidace kádrů, odevzdání prostředků masové informace do rukou živlů, které vedou útoky proti straně, popírání zásad

demokratického centralismu, to všechno demoralizovalo široké masy komunistů, způsobilo ztrátu perspektivy a jistoty, vyvolalo zmatek ve stranických orgánech a zároveň přispělo k viditelnému zesílení vlivu pravicových sil i k aktivizaci činnosti kontrarevolučních sil.

Pokusy reakce zlikvidovat komunistickou stranu, oslabit pozice socialismu v Československu jsou doprovázeny útokem proti marxisticko-leninské ideologii na široké frontě. V projevech nepřátel socialismu je zřetelná metodičnost a cílevědomost. Jejich pozice jsou sice různé, sledují však jeden cíl - otřást ideově teoretickou základnou komunistů, nahradit vědecký socialismus jinými ideologickými koncepcemi.

Stránky československého tisku jsou nyní ochotně poskytovány pro uveřejňování výtvorů přímých odpůrců marxismu-leninismu. Stačí připomenout, že v mnohých čs. novinách a časopisech jsou uveřejňovány články neznámého trockisty Isaaka Deutschera i vybrané pasáže z jeho knihy. Ale ani to antisocialistickým silám v Československu nestačí.

Vzpomeňte si, soudruzi, na memorandum Lide Československa!, vypracované organizačním výborem Strany československých spravedlivých socialistů, jak se nazývají, o němž se psalo 14. června v Mladé frontě. S jakou otevřenou drzostí autoři tohoto paskvilu prohlašovali: »Zákon, který přijmeme, musí zakázat jakoukoli komunistickou činnost v Československu. Zakážeme činnost KSČ a rozpustíme ji... Vyhlásíme komunistické ideology - K. Marxe, F. Engelse, V. Lenina a J. Stalina a další - za politické šarlatány a podvodníky. Nařídíme, aby jejich díla byla zachována jen v několika výtiscích v muzeích jako výstraha a hlavně pro poučení a zábavu budoucích pokolení o lidské hlouposti naší doby.« Tato slova by bezpochyby ochotně podepsali hitlerovci, kteří pálili marxistické knihy na náměstích německých měst.

V Národním shromáždění se poslanec Turošík k této věci s přirozeným znepokojením dotázal: »Kdy a jak se začne v naší zemi bojovat proti podobným prohlášením, která pomlouvají KSČ a komunisty?« Náležité odpovědi se mu bohužel nedostalo.

Na útoku proti marxismu-leninismu, který se teď vede ve vaší zemi, se podílejí i někteří činitelé Komunistické strany Československa. Podívejte se, jak rozsáhlé reklamy se v celé zemi dostalo otevřeně revizionistickému projevu tajemníka ÚV KSČ s. Císaře na slavnostním shromáždění v Praze, věnovaném 150. výročí narození Karla Marxe. Prozkoumáme-li podstatu tohoto projevu, zjišťujeme, že spočívá ve zřeknutí se leninismu, v popírání jeho mezinárodního významu, v popírání toho, že leninismus je návodem k činnosti i v současných podmínkách. Bohužel, nikdo z vás se, soudruzi, neodvážil vystoupit s veřejnou kritikou tohoto projevu a postavit se na obranu ideových základů komunistického hnutí v Československu. Ba co více, rozvinula se rozsáhlá kampaň výpadů proti sovětskému tisku za to, že pozvedl svůj hlas na protest proti novopečným vyvracečům marxismu-leninismu.

Mimochodem řečeno, Císařův projev nebyl zdaleka jediným útokem proti leninismu. S podobnými tvrzeními je možno se setkat také v jiných materiálech publikovaných v poslední době v Československu. To není překvapující, neboť v Československu se nyní vytvořilo takové ovzduší, kdy útočit na marxismus-leninismus je módní a výhodné, zatímco bránit principiální poučky komunistického učení je nebezpečné. I Akční program KSČ se vyhýbá používání pojmu marxismus-leninismus.

Čím je to možno vysvětlit? Teoretickou neznalostí některých vedoucích činitelů, nebo záměrným přitakáváním těm, kteří by chtěli zbavit stranu její teoretické výzbroje, zničit základnu ideové semknutosti Komunistické strany Československa s ostatními oddíly světového komunistického hnutí?

Dobře chápeme, jak je nutno neustále rozvíjet marxisticko-leninskou teorii, zobecňovat i analyzovat nové procesy a jevy života. Marxismus by byl mrtvý, kdyby se nerozvíjel v každé historické epoše kolektivním úsilím jeho stoupenců a pokračovatelů. Je však naprosto jasné, že zmíněné projevy jsou zaměřeny nikoli na rozvoj marxismu, ale na jeho revizi a odmítnutí.

Proč to všechno, soudruzi, připouštíte? Proč nic nepodnikáte na obranu ideových pozic komunistické strany? Podkopávání těchto pozic nepochybně napomáhá i takový v Československu stále více se šířící jev, jako je nekritický, netřídní přístup k některým stránkám historie země.

Je přece skutečností, že v poslední době u vás prožívá znovuzrození kult Masaryka, který byl vždycky zapřísněným nepřítelem komunistického hnutí, jedním z inspirátorů intervence proti Sovětské republice. Je podivné, když dnes u vás v Československu dokonce někteří komunisté vychvalují

buržoazního činitele, na jehož příkaz byla pronásledována Komunistická strana Československa, vydány rozkazy k zatčení jejích vůdců včetně Klementa Gottwalda. Znovu se vyzdvihuje Beneš, který přivedl zemi k Mnichovu.

Cožpak o takovou historii a o takové činitele má projevovat zájem tisk socialistické země, tisk strany, která má vlastní slavnou revoluční historii naplněnou hrdinstvím, odvahou i statečností projevenou v boji za svobodu lidu a nezávislost vlasti? A stěží lze pochopit, proč v československém tisku dnes není téměř zmínky o vynikajících činitelích, o organizátorech komunistické strany, o internacionalistech, hrdinech dělnického a komunistického hnutí, kteří položili život v boji proti hitlerovským okupantům, v boji za socialismus a za upevnění přátelství mezi našimi národy.

A ještě jeden moment. V těchto dnech je v Československu vyvíjeno nemalé úsilí, aby byly v lidu rozněčovány nálady, které nelze označit jinak než za nacionalistické. Právě tímto směrem se ubírá hlučná propagandistická kampaň, která byla dovedně organizována v uplynulých dnech na podporu pozice předsednictva ÚV KSČ před schůzkou s politbyrem ÚV KSSS. Poselství adresované delegaci KSČ odjíždějící na toto setkání, které bylo v souvislosti s tím uveřejněno v československém tisku, slouží právě k rozdmýchávání těchto - podle našeho názoru - nezdravých emocí.

Vedoucí představitelé ÚV KSČ tento dokument všemožně popularizují. Hovoří o něm ve svých vystoupeních v televizi, vřele přijímají jeho autory, vedoucí pracovníci strany se demonstrativně objevují na ulicích, kde jsou organizovány podpisové akce pod text poselství. Cožpak je to možné považovat za normální způsob přípravy jednání se spřátelenou bratrskou stranou? Od kdy se příprava k důvěrným jednáním s přáteli odehrává na ulici? Představte si na okamžik, že by se k těmto metodám uchýlila i sovětská strana. K čemu bychom, soudruzi, nakonec dospěli?

Nejvážnější je, že masová kampaň, která byla v Československu takto uměle roznícena, je namířena ne proti třídním nepřítelům pracujícího lidu Československa, ne proti těm, kteří skutečně ohrožují bezpečnost vaší republiky, ne proti imperialistům. Je namířena, jakkoli je to obłudné, proti nejbližším přátelům socialistického Československa, proti Sovětskému svazu a ostatním bratrským zemím socialismu.

V souvislosti s tím vyvstává otázka: nechcete-li přihlížet k názorům svých přátel, nechcete-li naslouchat jejich hlasu, nechcete-li jít s nimi společnou cestou, tedy na koho se chystáte orientovat, s kým chcete kráčet? U koho budete hledat záruky bezpečnosti československého lidu a jeho socialistických vymožeností? U německého imperialismu a jeho inspirátora - imperialismu USA?

Mimochodem řečeno, soudruzi, v souvislosti s tímto poselstvím, kolem něhož se teď u vás rozvinula hlučná kampaň, musíme obrátit vaši pozornost ještě na jednu skutečnost, které přikládáme mimořádný význam. V textu poselství, kde jsou uváděny jednotlivé historické etapy vývoje Československa, se totiž úplně zamlčuje rok 1948, kdy se uskutečnil obrat Československa směrem k socialismu. Těm, kteří jen trochu sledují vývoj událostí v této zemi v posledních měsících, je naprosto jasné, že toto opomenutí není náhodné, že je výrazem určité politické koncepce.

A takový dokument jste, soudruzi, shledali způsobným k tomu, aby byl okázale vyzvednut, a veřejně jste děkovali jeho autorům za důvěru a ujišťovali jste je, že nynější vedení KSČ nesejde ze zvolené cesty. Ale o jaké cestě hovoří autoři poselství, jestliže vyškrtávají z historie únorovou socialistickou revoluci, kterou uskutečnila dělnická třída Československa pod vedením komunistické strany a jejíž dvacáté výročí jste vy sami, soudruzi, letos slavnostně vzpomněli?

Patrně se, soudruzi, domníváte, že podněcováním nacionalistických vášní si zajistíte rozsáhlejší podporu pro své postoje od širokých vrstev obyvatelstva včetně pravicových sil a nepřítel socialismu. To je však velmi nebezpečná cesta. Nebezpečná především proto, že vás bude odvádět stále dále od těch, kteří jsou vašimi přirozenými spojenci a vašimi opravdovými přáteli.

Odpůrci sovětsko-československého přátelství rozsáhle využívají ve svých projevech ještě jedno téma, jehož se nemůžeme dneska nedotknout. V četných člancích ve vašem tisku, ve vystoupeních v rozhlase a televizi se vytrvale objevuje myšlenka, že prý všechny neúspěchy Československa jsou spojeny s tím, že se tato republika až do posledního období řídila ve svém vývoji kýmsi jí vnuceným »sovětským modelem socialismu«.

Sotva vám, soudruzi, musíme vysvětlovat, že tato tvrzení jsou naprostým výmyslem. Je dobře známo, že Sovětský svaz a Československo mají rozdílné státní zřízení, v mnohých ohledech různé formy řešení národnostní otázky a nestejně soustavy řízení národního hospodářství. I mnohé jiné otázky politického, hospodářského a kulturního života jsou řešeny odlišně. Nikdy jsme ani nepomysleli, že bychom chtěli vnucovat Československu nebo kterýmkoli jiným zemím své pořádky.

Vývoj Československa jakožto socialistického státu, vývoj jeho státnosti, jeho ekonomiky a samozřejmě kultury, vývoj jeho komunistické strany probíhal a probíhá formami, které po všech stránkách odrážejí zvláštnosti vaší země, její tradice a její specifika. Řeči o »vnucování« jakéhosi »sovětského modelu socialismu« Čechům a Slovákům nejsou nic jiného než zlomyslná, provokační lež, kterou rozšiřují nepřátelské živly, aby zničily bratrské přátelství, spojující naše země, strany a naše národy.

Soudruzi! Síly, které se snaží otrást postavením KSČ, usilují všemožně očernit hospodářskou spolupráci Sovětského svazu a Československa. Dělalí všechno pro to, aby vyložily věc tak, že prý hospodářské styky, které se vytvářejí mezi našimi zeměmi, jsou pro vás nevýhodné, ba co víc, že představují pro Československo břemeno. Je naprosto zřejmé, co taková prohlášení sledují. Slouží jednomu cíli - připravit půdu pro přeorientaci vývoje ekonomiky ČSSR na Západ. K tomu je však třeba přesvědčit československou veřejnost o tom, že ČSSR tím, že bude rozvíjet spolupráci se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi, nemůže vyřešit své problémy, že tato spolupráce neodpovídá jeho národním zájmům.

Ve skutečnosti zkušenosti socialistické výstavby svědčí o tom, že hospodářské vztahy socialistických zemí jsou vztahy zvláštního typu a že jejich rozvoj přispívá k hospodářskému i sociálnímu pokroku každé země jednotlivě i k upevnění světové socialistické soustavy jako celku.

Na základě principů proletářského internacionalismu uskutečnily socialistické země poprvé v dějinách přechod k všestranné spolupráci a vzájemné pomoci a účastnily se tohoto procesu jako plně suverénní a rovnoprávné státy. Od nynějška již nikdo a nikdy nebude s to nasadit jim kolem krku chomout imperialistického vykořisťování. To je obrovským úspěchem našeho socialistického společenství. Současně jsou tyto úspěchy základem, na němž bylo možné uskutečnit rychlý rozvoj hospodářství socialistických států.

Soudruzi, chtěli bychom se teď zastavit u některých důležitých otázkách mezinárodní situace včetně toho, jak jsou dodržovány vaše závazky, vyplývající z Varšavské smlouvy a z dvoustranné smlouvy se Sovětským svazem. Podle dvoustranné smlouvy mezi Československem a Sovětským svazem se obě země zavázaly spojit svá úsilí a úzce spolupracovat při zajišťování bezpečnosti svých zemí i bezpečnosti ostatních zemí našeho společenství. Tyto závazky spolu se závazky ostatních socialistických států vyplývajícími z dvoustranných smluv a z Varšavské smlouvy tvoří pevnou soustavu, která spolehlivě zajišťuje bezpečnost všech jejích členů.

Členské země Varšavské smlouvy se navzájem slavnostně zavázaly, že budou bok po boku chránit vymoženosti socialismu, chránit své hranice i mír v Evropě. Stáli jsme a stojíme za tím, aby všichni účastníci smlouvy posvátně plnili tyto závazky, protože jen takovou cestou je možno zaručit bezpečnost každého z nich. Až dosud jsme soudili, že takovýto vztah ke svým závazkům vyplývajícím z příslušných smluv má také Československo.

Dnes, na naší schůzce, jsme nuceni s veškerou přímostí vyslovit své vážné obavy v souvislosti s určitými tendencemi, které se v poslední době projevily v oblasti zahraniční politiky Československa, zejména v evropských záležitostech. Tyto tendence se projevují nejenom v článkách v československém tisku, v rozhlasových a televizních relacích, ale i v projevech některých oficiálních činitelů. Zejména se v dosti vyhraněné podobě projevily v prohlášeních ministra zahraničních věcí Československa J. Hájka, který nedávno navštívil Moskvu. Jde o stále častější výzvy k revizi československé zahraniční politiky.

Budeme se opírat pouze o fakta. Vyskytují se určité pokusy zasadit úder Varšavské smlouvě, destabilizovat tuto smlouvu. Před dvěma týdny učinil v Praze odpovědný činitel ÚV KSČ V. Prehlik veřejné prohlášení k novinářům, v němž napadl Varšavskou smlouvu a prohlásil, že je nezbytné revidovat její strukturu. Zašel ještě dále a zlehčoval činnost politického poradního výboru členských států

Varšavské smlouvy, který se - jak známo - schází na úrovni vedoucích představitelů stran a vlád. Očekávali jsme, že takové činy tohoto představitele budou vedením ÚV KSČ odsouzeny. To se však nestalo. Nevíme, zda byl k tomu zplnomocněn ÚV KSČ a vládou Československa. Vy to, českoslovenští soudruzi, víte lépe.

Protože prohlášení představitele ÚV KSČ nebylo odsouzeno, byli jsme nuceni zaslat 20. července t.r. vládě ČSSR nótu sovětské vlády, v níž jsme důraznou formou upozornili na tento nepřijatelný fakt.

Byla snad do dnešního dne situace napravena? Ne. Dostali jsme na uvedenou nótu 26. července t.r. odpověď v podobě nóty vlády ČSSR, v níž vláda fakticky bere v ochranu uvedené prohlášení představitele Československa zaměřené na podkopání Varšavské smlouvy. V nótě se sice uvádí, že »pokud na tiskové konferenci... došlo k prozrazení tajných údajů nebo k nemístným útokům, vláda to považuje za politováníhodné«, vzápětí se však tvrdí, že cílem zmíněného prohlášení byla snaha zefektivnit Varšavskou smlouvu.

Z takové odpovědi lze učinit pouze jeden závěr: vyhlašující svou věrnost spojeneckým svazkům se Sovětským svazem a s ostatními socialistickými zeměmi, českoslovenští soudruzi současně fakticky mění poměr Československa k Varšavské smlouvě. To se však - a to musíme se vším důrazem podtrhnout - dotýká bezprostředně zájmů bezpečnosti ostatních členských států Varšavské smlouvy včetně Sovětského svazu.

To je naše společná otázka, otázka všech účastníků organizace Varšavské smlouvy. Nelze připustit, aby byl učiněn průlom do této organizace. Taková linie je v rozporu s životními zájmy všech členů organizace Varšavské smlouvy včetně životních zájmů Sovětského svazu. Takovou situaci nelze připustit. A my vám to, českoslovenští soudruzi, otevřeně říkáme.

Závazky socialistických států vyplývající ze smlouvy mezi nimi vyžadují od jejich účastníků, aby zajistili účinnou ochranu svých hranic. Jaká je situace, pokud jde o hranice mezi Československem na jedné straně a západním Německem a Rakouskem na straně druhé?

Opírajíce se o konkrétní fakta a čísla, nejednou jsme upozornili čs. soudruhy (dvakrát) na to, že tyto hranice jsou z československé strany fakticky otevřeny. Zejména jsme na to upozornili v dopise A. N. Kosygina adresovaném O. Černíkovi z 10. května t.r. a také v nótě sovětské vlády vládě ČSSR z 20. července 1968.

Situace na uvedených úsecích vašich hranic je taková, že z území NSR a z území Rakouska k vám mohou volně proudit diverzanti a špioni vysílání imperialistickými rozvědkami. Z těchto zemí přijíždějí každý měsíc tisíce lidí, aniž by prošly náležitou pasovou a celní kontrolou. A právě proto, že na hranicích neexistuje patřičný kontrolní režim, imperialističtí agenti mohou tajně převážet na území Československa zbraně.

Jsou všechny důvody prohlásit, že v poslední době dochází z československé strany k takovému postoji k ochraně hranic, který je v rozporu s jejími závazky vyplývajícími z Varšavské smlouvy, a my z toho musíme učinit odpovídající závěry.

Teprve včera jsme dostali dopis s. O. Černíka A. N. Kosyginovi k otázce pohraničního režimu na hranicích Československa s NSR a Rakouskem. Z tohoto dopisu vysvítá, že počet lidí, kteří překračují vaše hranice s NSR a Rakouskem a přijíždějí do Československa, soustavně vzrůstá. Z dopisu také vyplývá, že u vás neplatí vízový režim pro rakouské a západoněmecké občany a že jen »trváte na tom, aby byl takový režim zaveden«. V dopise se sice říká, že jsou podnikána určitá opatření pro zajištění uvedených hranic. Nevíme, jaké výsledky tato opatření přinesou a zda se situace zlepší. Ale ten stav, který existoval v posledních měsících a jehož jsme svědky v současné době, je naprosto nepřijatelný. Ano, nepřijatelný. Jinak to nemůžeme hodnotit.

Vážné znepokojení vyvolávají u nás změny v politice bratrského Československa vůči revanšistickému západnímu Německu, jež se objevily v průběhu posledních událostí.

Českoslovenští soudruzi vědí stejně dobře jako my, že západní Německo neuznává a nehodlá uznat stávající hranice v Evropě včetně hranic mezi NDR a NSR a že nadále požaduje, aby mu bylo přiznáno právo vystupovat »jménem všech Němců«, že vláda NSR si tak jako dříve činí nároky na západní Berlín a organizuje tam všemožné provokace, že vláda NSR dosud nevydala prohlášení, že se

plně zřídka přístupu k atomovým zbraním a neprohlásila, že mnichovská dohoda je neplatná od samého počátku.

Přesto se nyní ozývají v Československu stále častěji hlasy požadující zlepšení vztahů s revanšistickým západním Německem a posílení kontaktů s ním. Dochází to tak daleko, že se nám jménem československé vlády oficiálně říká, že politika ČSSR v evropských záležitostech musí být ve značné míře určována skutečností, že Československo leží mezi Sovětským svazem a západním Německem. Právě o tom mluvil ministr zahraničních věcí J. Hájek během jednání v Moskvě.

Takový přístup však odmítáme. Je naprosto zbaven třídního obsahu, je v rozporu se všemi historickými zkušenostmi a neodpovídá zájmům bezpečnosti socialistických zemí i samého Československa.

V Československu jsou teď lidé, kteří ve snaze přeorientovat jeho zahraniční politiku směrem na Západ tvrdí, že politika, kterou až dosud Československo provádělo, byla nepružná, a vyzývají k tomu, aby tato politika byla pružnější. Když tuto myšlenku upřesňují, říkají přímo, že musí být »nezávislejší« na politice Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí. Není vůbec těžké postřehnout, že za slovem »nezávislost« je ukryta snaha o odtržení zahraniční politiky Československa od jednotné politiky zemí socialistického společenství. O to vlastně jde. Zároveň je kritizována i zahraniční politika Sovětského svazu, které rovněž dávají různé nálepky, označují ji za nepružnou atd.

Rozhodně odmítáme takové prohlášení, jaké učinil 16. června v pražské televizi představitel Ústavu mezinárodní politiky a ekonomie při MZV ČSSR J. Šedivý. Toto prohlášení obsahuje jak výzvu k revizi, jinými slovy k rozbití Varšavské smlouvy, tak i tvrzení, že prý je v souladu se zájmy Československa, aby se zbavilo svých vazeb na »celkové zahraničněpolitické koncepce společných akcí se všemi socialistickými zeměmi«. Fakticky je to výzva k tomu, aby se Československo zbavilo zahraničněpolitické spolupráce se Sovětským svazem. Zároveň vychvaluje všemi způsoby jakýsi »akční program MZV ČSSR«, o kterém toho mnoho nevíme. Bohužel se podobným výrokům nedostává z vaší strany náležité odpovědi.

Naším společným zájmům i zájmům bratrského Československa v otázkách evropské bezpečnosti a mezinárodní politiky odpovídá nikoli zeslabení, nýbrž upevnění spolupráce členských států Varšavské smlouvy. To zavazuje členské státy rozhodně čelit různým žvanilům a provokatérům, kteří vystupují s požadavkem rozbít Varšavskou smlouvu.

A právě uskutečňování takové linie by významně posílilo možnosti našich zemí v boji za další upevnění mezinárodních pozic socialismu, v boji za zachování míru. Odkrývalo by to pro ně i nové možnosti v mezinárodních záležitostech.

Považujeme za nutné obrátit pozornost předsednictva ÚV KSČ na fakta svědčící o nepřijatelném vztahu Československa k závazkům vyplývajícím z Varšavské smlouvy, a to ve spojitosti s nedávným vojenskoštabním cvičením členských států Varšavské smlouvy, které probíhalo na československém území. Došlo zde k různým svévolným akcím československých vojenských míst, které se projevíly v pokusech neplnit rozkazy hlavního velitele spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy. Na hlavního velitele byl činěn nátlak, aby uvedené cvičení skončilo předčasně a aby byly z Československa staženy vojenské kontingenty ostatních socialistických zemí, které se cvičení zúčastnily. Došlo to až k fakticky ultimativním požadavkům, aby byl předložen harmonogram odchodu uvedených vojenských jednotek z území Československa. Demonstrativně byly rovněž činěny překážky průjezdu jednotek opravářů ze Sovětského svazu na území Československa v souvislosti s potřebami, které se projevíly během cvičení.

Všichni vzpomínáme na nepřátelskou kampaň, která byla rozvinuta proti pobytu vojenských jednotek ostatních socialistických zemí na území ČSSR, které tam přišly na dobu konání vojenskoštabních cvičení. Pobyt sovětských vojenských kontingentů byl líčen antisocialistickými a pravicovými silami jako okupace československého území.

Cožpak můžeme považovat takový stav za normální a odpovídající společným zájmům naší bezpečnosti? Jsme toho mínění, že ne. Cožpak se, soudruzi, tohle podobá respektování spojeneckých závazků vyplývajících z Varšavské smlouvy? Ne, spíše se to podobá snaze prakticky ztížit fungování

vojenského mechanismu organizace Varšavské smlouvy. Tak nemůže jednat strana, která si je vědoma spojeneckých závazků, které na sebe vzala. Tak může jednat strana, která těmito závazky opovrhne. Jak my, tak ostatní členské státy Varšavské smlouvy nemohou z toho neučinit příslušné závěry. A otevřeně vám to prohlašujeme.

Fakta z poslední doby svědčí o tom, že v Československu zjevně sílí protisovětská propaganda, protisovětská vystoupení. Můžeme připomenout shromáždění 2. května na Staroměstském náměstí, kde někteří řečníci prohlašovali, že existuje »sovětský imperialismus«. Můžeme připomenout urážlivá prohlášení Procházky, Hanzelky a řady jiných činitelů stejného ražení. Můžeme připomenout četné projevy v tisku, rozhlase a televizi, jejichž autoři činí všechno možné, aby očernili přátelské československo-sovětské vztahy.

V posledních letech dokonce i kapitalistické státy činily zřídka takové výpady a urážky, o jakých se dovídáme z Československa. Tito autoři využívají každé záminky, ať už je to Šejnova aféra či spekulace kolem okolností smrti Jana Masaryka nebo cvičení armád Varšavské smlouvy, aby přilily oleje do ohně podněcujícího antisovětské nálady.

Víte stejně dobře jako my, že v poslední době jsou ve vašich městech rozšiřovány letáky s protisovětským obsahem, že v řadě případů došlo k zneuctění sovětské vlajky. Nemůžete nesouhlasit s tím, že podobné činy stěží přispívají k zlepšení našich vztahů.

Zamyslete se, v zájmu koho jsou zasévána semena nepřátelství vůči Sovětskému svazu. Zřejmě v zájmu těch, kteří chtějí vymazat z paměti náš společný boj proti hitlerismu, těch, jimž nejsou drahé socialistické vymoženosti českého a slovenského národa, těch, kteří by chtěli likvidovat vymoženosti světového socialismu. Antisovětsismus a antikomunismus se odevždy spojují a navzájem doplňují. Ne náhodou v letáku rozšířeném 24. května v Gottwaldově bylo napsáno na jedné straně »Rusové, táhněte domů!« a na druhé straně »Pryč s KSČ, připravuje novou zradu!«

Je nám, soudruzi, známo, že vy všichni jste nejednou učinili prohlášení o neochvějnosti československo-sovětského přátelství. Víme, že na vašem květnovém plénu zaznívaly upřímné hlasy znepokojení nad stavem našich vztahů. Ale efektivní opatření k boji s nacionalistickou vlnou a s antisovětskými projevy v Československu podnikána nejsou. Je možno samozřejmě říkat krásná slova o přátelství, solidaritě a věrnosti spojeneckým závazkům, ale důležitá nejsou slova, důležitá je to, jaké konkrétní činy po takových prohlášeních následují.

Věříme, že inspirátorům nepřátelské antisovětské kampaně se nepodaří přinutit lidi, aby zapomněli na onu základní pravdu, že Československo může zachovat svou nezávislost a suverenitu jenom jako socialistická země, jenom jako člen socialistického společenství.

Vyvstává otázka, proč všechny tyto protisocialistické, protisovětské procesy nacházejí v socialistickém Československu půdu.

Soudruzi! Chceme říci, že podle našeho hodnocení se v Československu vytvořily a aktivně pracují kontrarevoluční, protisocialistické organizace, které mají dostatečně širokou masovou základnu, kterým se dostává podpory z ciziny a které stále otevřeněji předkládají své požadavky na moc. V podstatě se už zformovala politická opozice, jejímž posláním je uskutečnit v Československu restauraci kapitalistického řádu.

Po dobu 20 let existovaly v Československu nekomunistické strany, které byly členy Národní fronty. Vedení těchto stran prováděla linie výstavby socialismu, přispívala svou činností k zapojení určitých nekomunistických sil země do budovatelské práce. V posledních měsících však došlo v těchto stranách k základním změnám. V lidové i socialistické straně došlo po výměně vedení k prudké změně linie, a i když se tyto strany dosud kryjí heslem spolupráce s KSČ v rámci Národní fronty, fakticky vytvořily legální opozici.

Jak je vám dobře známo, obě tyto strany, bez ohledu na jejich dohodu s KSČ, zahájily aktivní činnost směřující k rozšíření své masové základny. Vytvořily své místní základní organizace, počet jejich členů se prudce zvýšil. V současnosti mají jak lidová, tak socialistická strana okolo 50 000 členů (oproti 15 000-16 000 počátkem roku). Tyto strany využily rozpadu Československého svazu mládeže a pokoušejí se založit (opět v rozporu s dohodou s vámi) své mládežnické organizace, které projevují

velkou aktivitu. Vůdcové obou stran sebejistě hovoří o možnosti dalšího »neomezeného« růstu svých řad a netají se tím, že chtějí sledovat právě tento kurs.

Jaké cíle sleduje veškerá tato rozsáhlá činnost? Ve svých prozatímních programových dokumentech vedení »socialistů« a »lidovců« ještě vyjadřovalo svůj požadavek na rovnoprávnou účast na výkonu moci s komunistickou stranou. To však bylo na jaře. Dnes, v červenci, se už nikdo netají tím, že ve skutečnosti jde o něco jiného - zbavit vaši stranu moci a vytvořit v zemi nové, nekomunistické vedení. Tak např. vedoucí představitel socialistické strany, ministr spravedlnosti Kučera, odpovídá v interview pro západoněmecký časopis Spiegel (vám je jistě známo, co je to za časopis), které bylo uveřejněno 22. července, na otázku, zda je možné, že socialistická strana nahradí ve vedení země komunistickou stranu, řekl, že je to teoreticky i prakticky možné.

Lidová (katolická) strana provádí nábor nových členů, který ve značné míře uskutečňují kněží, kteří přímo v kostelech rozdávají věřícím formuláře přihlášek do této strany.

Role sociálnědemokratické strany v minulosti je dostatečně dobře známa. ČSDS prováděla rozkol v řadách dělnické třídy a prokazovala tím tu nejaktivnější podporu reakci v jejím boji proti komunistům. Byla spolehlivou oporou buržoazního zřízení.

V roce 1948, kdy se čestní, revoluční příslušníci sociálnědemokratické strany sjednotili s komunisty, přestala ČSDS existovat. Avšak nyní, navzdory přijatému usnesení Národní fronty a ÚV KSČ zakazujícímu založení sociálnědemokratické strany, se tato strana fakticky obnovuje.

12. července byl v Praze široce distribuován dokument, známý pod názvem Stanovisko městského přípravného výboru Československé sociálnědemokratické strany k současné politické situaci. V dokumentu se konstatovalo, že po dvacetileté přestávce se sociálnědemokratická strana vrací k politickému životu, že vlastně nepřestala existovat ani z právního hlediska, ani jako »výraz určité konkrétní politické koncepce«. Sloučení s KSČ v červnu 1948 bylo prohlášeno za »neplatné«.

21. června t.r. se konalo v Praze zasedání »Přípravného výboru Československé sociálnědemokratické strany« (ČSDS), jehož se zúčastnili delegáti z jednotlivých krajů Čech a Moravy. Od té doby byly vytvořeny krajské výbory, okresní výbory a více než 200 základních organizací sociálnědemokratické strany. Tato strana již působí, a to proti Komunistické straně Československa. Ve skutečnosti v Československu znovu dochází k rozkolu dělnického hnutí.

Dále. V posledních sedmi měsících vzniklo v Československu mnoho různých skupin a organizací protisocialistického ražení. Tyto organizace si činí nárok hrát roli opozičních center a stále méně zastírají, že jejich cílem je likvidace socialistického zřízení.

Otevřeně kontrarevoluční organizací je Klub 231. Chtěli bychom upozornit, že v čele tohoto klubu jsou takoví lidé jako bývalý fašista Brodský, bývalý buržoazní generál Paleček, dále Rambousek a Čech a další, kteří byli svého času odsouzeni jako agenti americké rozvědky za špionáž. Jde vesměs o zkušené a zavilé nepřátele socialismu, o nichž víme, že se nezastaví před ničím.

Další zjevně protisocialistickou organizací, která vyvíjí mimořádně aktivní činnost a snaží se získat do svých řad inteligenci, dělníky a vojáky, je Klub angažovaných nestraníků. Představitelé klubu prohlašují, že brzy budou mít ve svých řadách několik milionů lidí.

Uznávaným ideovým vůdcem klubu je Ivan Sviták, který byl v minulosti vyloučen z KSČ. Vypracovává strategii a taktiku této organizace. Ve svém rozsáhlém prohlášení, které bylo uveřejněno v časopise Reportér, načrtl Sviták ucelený projekt postupného odstranění komunistů od moci a uchopení moci antikomunisty prostřednictvím mimořádných parlamentních voleb. Klub 231 a Klub angažovaných nestraníků, jak dobře víte, nejsou zdaleka jedinými organizacemi tohoto druhu.

Někteří vaši soudruzi říkají, že těchto klubů je prý dnes již kolem 700 a že v předválečném Československu bylo takových organizací mnohem více. Tak proč bychom se prý měli zneklidňovat? Podle našeho mínění je tomu jinak. Nyní existuje již 700 politických klubů a společností, ve své většině protisocialistického zaměření, které aktivně pracují.

Nechápeme, proč u vás nevyvolává nejvážnější obavy okolnost, že pravicové strany a organizace v ČSSR mají nejtěsnější styky se zahraničními centry - kontrarevoluční emigrací, cizími buržoazními stranami a kruhy. Sotva jsou vám neznáma taková fakta, jako například:

- spojení mezi činiteli [Československé] socialistické strany a kontrarevolučním emigrantským českým centrem v Paříži. O tom jsme s vámi hovořili při našem setkání v Moskvě a sami jste to potvrzovali;
- spojení mezi vedením [Československé] strany lidové a vedoucími činiteli rakouské katolické (lidové) strany, především Withalmem a Gruberem;
- kontakty mezi vedením fakticky obnovené ČSDS a emigrantskými organizacemi bývalé sociálnědemokratické strany a také kontakty s vedením Socialistické internacionály. Nedávno jeden z činitelů Československé sociálnědemokratické strany (Mička) navštívil Rakousko, kde si zajistil příslib pomoci ze strany vedení rakouských socialistů;
- na schůzi členů K 231 v Semilech byl přečten dopis politických emigrantů, který obsahoval sdělení, že v jedné ze zahraničních bank byl otevřen účet na podporu činnosti tohoto klubu, který rovněž navázal spojení se známou podvratnou rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa.

Soudruzi, vzpomínáme, jak jste nám na setkání v Moskvě říkali, že činnost opozičních organizací bude postavena pod zákonnou kontrolu. Přirozeně vzniká otázka, kde jsou tato opatření. Proč dosud nebylo v tomto směru nic uděláno?

O závažnosti vzniklé situace, o nutnosti neodkladných opatření hovoří zvláště výrazně fakt, že byla publikována a široce propagována již otevřeně kontrarevoluční platforma - výzva Dva tisíce slov. Tento dokument je namířen přímo proti KSČ a obsahuje otevřenou výzvu k boji proti ústavní moci. Nyní je rozsáhle využíván k sjednocování všech nespokojených se socialistickým řádem a představuje jejich akční program.

Vezměte si např. takováto slova této výzvy: »Komunistické straně nepatří žádný dík.« Dále: »Chybná linie vedení změnila stranu z politické strany a ideového svazku v mocenskou organizaci, jež našla velkou přitažlivost pro vládychtivé sobce, vypočítavé zbabělce a lidi se špatným svědomím.« Co ještě chcete, soudruzi? »Ustavujme vlastní občanské výbory... zakládejme jiné noviny.«

Nelze si nepovšimnout toho, že autoři této nepřátelské platformy hrozí použitím zbraní na obranu svých pozic. Otevřené vystoupení těchto sil s výzvou Dva tisíce slov dávalo podle našeho mínění dostatečný důvod k tomu, aby byly proti nim provedeny rozhodné akce opírající se o stranu a dělnickou třídu. Nic takového, co by bylo možno označit za odpor proti kontrarevolučním silám, však nenásledovalo.

Tím byla otevřena cesta pro další podobná vystoupení. A ta na sebe nenechala čekat. 10.-12. července uveřejnilo Rudé právo článek jakési skupiny výzkumných pracovníků z Filozofického ústavu Československé akademie věd pod názvem V předvečer přijetí rozhodnutí, v němž píše o KSČ: »Tento typ strany, který se vyvinul v podmínkách diktatury proletariátu... kdy bylo strany používáno jako nástroje proletářské diktatury... tento typ strany odchází dnes do minulosti.« A o existující formě socialismu se praví, že »socialismus ztratil svou humanistickou podstatu, svou lidskou perspektivu.«³⁶

Fakta svědčí o tom, že v posledních dnech a týdnech začínají reakční protisocialistické organizace přecházet od slov k činům, od formulování programů typu Dva tisíce slov ke konkrétním akcím proti komunistické straně a lidové moci. Štvanice proti čestným komunistům, oddaným věci socialismu, nabyly ještě otevřenější a bezuzdnější ráz.

V různých oblastech země se stále častěji objevují na zdech domů hesla s protikomunistickým obsahem a nápisy takového druhu jako »Dobry komunist - mrtvy komunist« (v západních Čechách), »Posledni komunist musí oběsit předposledniho« (Praha), »Máme dosti topolů, abychom na ně pověsili komunisty« (Slovensko), »Svrhnout KSČ, demokracie bez SSSR a komunistů« (Praha) atd.

Pod heslem »odstranění konzervativců« z orgánů státní moci je stále energičtěji vytyčován požadavek vypsání předčasných voleb do Národního shromáždění. Představitelé pravicových organizací při vysvětlování tohoto hesla přímo říkají, že volby musí vést k porážce komunistické strany. Jinými slovy, jde o otevřený pokus uskutečnit kontrarevoluční převrat.

Dnes se kontrarevoluce snaží dosáhnout moci bez hluku, bez ozbrojeného konfliktu. Počítá však také s jinými možnostmi. Nám všem známá fakta o odhalení ukrytých zbraní hovoří o tom, že reakce nevylučuje ozbrojené střetnutí se stoupenci socialismu.

Byl již vytvořen svaz důstojníků bývalé benešovské armády - Sdružení zahraničních vojáků. Podle našich údajů je nyní ve Vídni bývalý horthyovský generál Kisbarnaki, vedoucí činitel kontrarevoluční emigrace Ferenc Farkas a jeden z vedoucích představitelů kontrarevoluce z roku 1956 generál Béla Királyi. Přisunují se síly. Tito lidé shromažďují kolem sebe početné skupiny kontrarevolucionářů. Někteří z nich pronikají do Československa i se zbraněmi.

Všem je známo, že na diskusním večeru na pražské univerzitě za účasti několika set lidí jeden z ideologů Klubu anagažovaných nestraníků Ivan Sviták otevřeně prohlásil, že v zájmu dovedení procesu demokratizace k dosažení »absolutní svobody« je možná i cesta občanské války. Jak jste na to reagovali? Nijak.

Nemůžeme přehlédnout, jak hodnotí probíhající události západní buržoazní tisk. Je vždy prospěšné a poučné znát mínění třídního nepřítele. To, jak vysvětluje procesy v Československu kapitalistický tisk, na jaké věci klade důraz, nás musí vést k zamyšlení.

Tisk monopolů dělá rozsáhlou reklamu a vítá procesy, které se dějí v Československu, a spatřuje v nich - v kritice socialismu, KSČ, v rychlém růstu pravicových antisocialistických sil, v celé tzv. demokratizaci společnosti, ve vystoupeních proti Sovětskému svazu, NDR, Polsku, Maďarsku a ostatním socialistickým zemím - odklon země od socialistické cesty a její posun směrem k buržoazní demokracii.

Můžete ovšem říci, že neodpovídáte za všechno to, co píše buržoazní tisk. Jde však o to, že samotný československý tisk, a nejen tisk, poskytl spoustu materiálu k tomu, aby buržoazie učinila právě takové závěry, jaké činí o událostech v Československu.

Soudruzi! Při objektivním hodnocení podstaty politických procesů probíhajících v Československu a směru jejich dalšího vývoje můžeme učinit pouze jeden závěr: hrozba kontrarevolučního převratu ve vaší zemi se stala reálnou skutečností. Právě v tom je hlavní příčina znepokojení KSSS a ostatních bratrských stran.

Po našem květnovém setkání v Moskvě jsme nejednou přicházeli s návrhem na novou dvoustrannou schůzku s vedením KSČ, abychom posoudili vzniklou situaci. Pokaždé jste se však tomu pod různými záminkami vyhnuli.

Věrní zásadám internacionalismu, vedeni pocitem solidarity s bratrským Československem a odpovědnosti za osudy socialismu na našem kontinentě, představitelé řady bratrských zemí Varšavské smlouvy se rozhodli sejít se společně s vámi a soudružsky projednat vzniklou situaci, naznačit východisko z ní a nabídnout vedoucím představitelům KSČ svou pomoc.

Tento bratrský návrh jste, bohužel, odmítli. Nechtěli jste se s námi ve Varšavě setkat. Důvody, proč jste odmítli, nejsou přesvědčivé. Odvolávat se na to, že jste neznali přesný termín setkání, neodpovídá skutečnosti. O přesném termínu schůzky ve Varšavě vás informoval z našeho pověření sovětský velvyslanec v Praze. Hovořili s vámi o tom také maďarští přátelé. Navrhovali dokonce dohodnout se na určitém odkladu setkání, abyste mohli ještě jednou zvážit situaci a přijet do Varšavy. Nesouhlasili jste s tím.

Situace je však příliš znepokojující, aby bylo možno odmítnout kolektivní výměnu názorů. Pro uspořádání schůzky pěti bratrských stran jsme měli všechny morální i politické důvody.

Všichni jsme ze samé podstaty komunistického přesvědčení internacionalisté, a proto nemůžeme být lhostejní k osudu socialismu nejen ve své vlastní zemi, ale i na celém světě. S vámi jsme však nadto i bezprostředními sousedy a spojenci. Tím, že se nacházíte na západní hranici socialistického tábora v Evropě, bráníte současně i naše hranice a my vaši nezávislost i vaše socialistické zřízení. Jsme garanty nedotknutelnosti vašich hranic. Z toho tedy vyplývá, že jsme jako představitelé komunistických stran bratrských zemí projednávali ve Varšavě ne nějaké vedlejší záležitosti, ale otázky, které se tím nejpřímějším způsobem dotýkají životních zájmů našich stran a národů.

Varšavská schůzka prokázala plnou jednotu pěti komunistických a dělnických stran při hodnocení situace v Československu, naší semknutost a rozhodnost dosáhnout, aby hrozba visící nad osudem socialismu v bratrské zemi byla odstraněna.

Všichni účastníci schůzky, když charakterizovali důsledky, k nimž může vést současný útok antisocialistických sil v Československu, dospívali v té či oné formě k závěru, že ČSSR se ocitla na nebezpečném úseku cesty vedoucí k odchodu ze socialistického tábora.

Všechny delegace bratrských stran se shodly v tom, že v souvislosti s událostmi v Československu je nutno věnovat zvýšenou pozornost zajištění bezpečnosti evropských socialistických zemí a organizování odporu proti intrikám ze strany imperialismu a jeho pomahačů. Všechny delegace účastníci se varšavské schůzky se shodly v tom, že jejich internacionální povinností je poskytnout KSČ při obraně socialismu maximální pomoc.

Toto shodné stanovisko, soudruzi, má zásadní význam. Nejenom stvrzuje tradici komunistických stran socialistických zemí vystupovat jednotně v nejdůležitějších otázkách dotýkajících se jejich společných zájmů, ale také umožňuje zaujmout v současné etapě vývoje událostí v ČSSR jasnou kolektivní linii.

Předpokládali jsme, že ÚV KSČ správně pochopí náš dopis, uvidí vzniklé nebezpečí v reálném světle a ocení internacionální podporu svých přátel.

Musíme konstatovat, že se stalo něco jiného. Červencové plénum ÚV KSČ jste uskutečnili jako svého druhu demonstraci nesouhlasu s míněním bratrských stran. Na plénum bylo pozváno více než 60 zástupců tisku.

Je nám známo, že jak před zahájením pléna, tak i při jeho zasedání tisk, rozhlas a televize organizovaly intenzivní ideologickou kampaň proti společnému dopisu účastníků varšavské schůzky. Tvrdilo se, že dopis pěti stran přijatý ve Varšavě svědčí o »vědomě jednostranném přístupu« k událostem v ČSSR, znovu a znovu se opakovala obvinění o vměšování KSSS a ostatních bratrských stran do vnitřních záležitostí Československa. Byly vyhlášovány požadavky, aby byli z ÚV KSČ i Národního shromáždění odstraněni ti, kteří odmítají kapitulovat před nátlakem kontrarevolučních sil.

Chtěli bychom se nyní vyjádřit k podstatě dokumentu Stanovisko předsednictva ÚV KSČ ke společnému dopisu bratrských stran.

Považujeme za důležitou skutečnost, že předsednictvo ÚV KSČ přiznalo existenci mnohých stinných stránek nynější situace v Československu. Předsednictvo ÚV právem označilo jako záporný jev porušení principů demokratického centralismu, zesílení názorové nejednotnosti uvnitř KSČ, vznik »tendencí zdiskreditovat stranu a upřít jí morální a politické právo řídit společnost«. Nemůžeme nezaznamenat také váš souhlas s tím, že »jedním z hlavních úkolů strany je zmařit plány pravicových a antisocialistických sil«.

Naši pozornost upoutaly ty myšlenky tohoto dokumentu, které obsahují ujištění o přátelství Československa se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi, potvrzují věrnost KSČ zásadám spolupráce s bratrskými stranami.

Tento dokument svědčí také o vašem znepokojení nad tím, že antikomunistické síly se pokoušejí »vytvořit organizační základnu« pro svoji činnost, že prostředky masové informace jsou často zaměřeny nikoli k podpoře pozitivního úsilí strany. Vidíme, že tento dokument, i když nepřímo, přece jen uznává fakt, že reakční, antisocialistické síly vyvíjejí nátlak na KSČ.

Zaznamenávajíc toto všecko, soudruzi, musíme vám však zároveň přímo prohlásit, že dokument Stanovisko předsednictva ÚV KSČ zdaleka neodráží složitost a nebezpečnost situace, která se v Československu vytvořila. Současně jím totiž prolíná již známá linie nezostřovat vztahy vůči pravicovým silám a zaujímat k nim smířlivý postoj. Co jiného si můžeme myslet, když vy v okamžiku, kdy se pod praporem boje proti »konzervativcům« rozvíjí útok na Komunistickou stranu Československa jako celek, dáváte rovnítko mezi nebezpečí ze strany pravicových, antisocialistických sil a tzv. levicových sil.

Konstatujete sice existenci antisocialistických sil, ale zároveň prohlašujete, že nevidíte »reálné příčiny, které by opravňovaly k tvrzením označujícím vaši nynější situaci jako kontrarevoluční«. Takový postoj, podle našeho mínění, je s to pouze odzbrojit ty komunisty, kteří chtějí a jsou schopni rozhodně čelit kontrarevoluci a přejít si upřímné přátelství se Sovětským svazem.

V dokumentu Stanovisko předsednictva ÚV KSČ se jakoby úmyslně obchází otázka vedoucí úlohy KSČ, zamlčují se pokusy ostatních stran stanout proti komunistům jako oficiální opozice i nebezpečí utváření sociálnědemokratické strany.

V dokumentu, který schválilo plénum, se hovoří o úmyslu přijmout řadu zákonů, které »by upravovaly otázky vzniku a činnosti různých dobrovolných organizací, společností a klubů«. Ale proč mají být tyto zákony přijaty až po sjezdu strany? Vždyť činnost těchto organizací poškozují pozice socialismu v zemi již nyní. Vždyť i na schůzce 4. května v Moskvě jste říkali, že vládě bylo uloženo pracovat v tomto směru a že takové zákony budou přijaty v nejbližší době. Proč se tedy znovu odkládá řešení této otázky?

Konstatovali jste, že prostředky masové informace občas pracují ne ku prospěchu strany a státních orgánů. Avšak i při nejpečlivějším rozboru Stanoviska nelze objevit ani náznak jakýchkoli reálných kroků, směřujících k odražení útoku kontrarevolučních živlů.

Z toho všeho je možno učinit jediný závěr, že červencové plénum bylo uspořádáno ve skutečnosti proto, aby odmítlo přátelské rady pěti bratrských stran a zakotvilo onen krok zpět ve srovnání s usnesením květnového pléna, který byl učiněn v dokumentu Stanovisko předsednictva ÚV KSČ.

V dokumentu Stanovisko předsednictva ÚV KSČ je obsažen pokus vysvětlit podstatu rozdílnosti našich stanovisek při hodnocení situace špatnou informovaností KSSS o všem, co se děje v Československu. Uváděli jsme vám však nyní fakta, která dokazují, že všechny naše obavy jsou opodstatněné.

Jsou to pádná fakta a mohli bychom v jejich výčtu ještě pokračovat. Bude-li třeba, uvedeme ještě další. Jde tedy nikoliv o špatnou či dobrou informovanost, ale o to, z jakého hlediska se přistupuje k podstatě probíhajících procesů.

Rozbor kontrarevolučních a antisocialistických vystoupení, k nimž v Československu dochází, přesvědčivě dokazuje, že nemají živelný, nýbrž velmi organizovaný charakter. Je v nich přesně určen okamžik vystoupení, směry i objekty útoků antisocialistických sil, jistá logika jejich vystupování, koordinace akcí všech těchto sil - pravicových, revizionistických uvnitř KSČ, antisocialistických a kontrarevolučních uvnitř země i jejich podpora zvenčí.

To všechno svědčí o tom, že vývoj událostí je usměrňován z jednoho centra. Toto centrum má rozsáhlá spojení uvnitř země. Řídí akce antisocialistických sil v orgánech masové informace, udržuje spojení s různými kluby a ostatními politickými stranami. Činnost tohoto centra je patrná z útoků proti nejdůležitějším orgánům ochrany státu: ministerstvu vnitra a armádě. Je jasné, že lidé, kteří uskutečňují úkoly tohoto centra, jsou ve spojení s cizími rozvědkami a se zahraničními imperialistickými kruhy.

Vedení tohoto centra neprovádí svou činnost otevřeně, nevystupuje s mnohoslibnými prohlášeními a řečmi, dočasně se snaží držet se ve stínu. Něco však je přece možno zpozorovat. V mnoha antisocialistických akcích a nejotevřenějších kontrarevolučních vystoupeních v různých oblastech politického života ČSSR se objevují tatáž jména: Goldstücker, Reiman, Pelikán, Černý. Mezi novináři jsou to Procházka, Hanzelka, Vaculík, Liehm, Löbl, Sviták, Selucký, Kosík aj. Existují fakta, která svědčí o tom, že kontrarevoluční síly zahajují útok proti některým usnesením předsednictva ústředního výboru strany okamžitě poté, co byla přijata, v momentě, kdy na nich, jak se říká, ještě neoschl inkoust. Ba co více, často se stávají předmětem veřejného projednávání sama diskuse na jednotlivých zasedáních předsednictva a vyslovená stanoviska některých jeho účastníků. To všechno vede přirozeně k závěru, že toto centrum má své lidi ve vedoucích orgánech KSČ a je dobře informováno o jejich činnosti.

Soudruzi, vy sami víte o existenci takového druhého centra a sami jste nám o tom říkali při našich setkáních.

Existence takového centra ještě zesiluje nebezpečnost událostí probíhajících u vás a vyžaduje rozhodný boj celé strany a především aktivních činů předsednictva ÚV KSČ a všech jeho členů a všech členů vlády ČSSR proti kontrarevoluci. Zatím však často pozorujeme, jak se jednotliví členové předsednictva ÚV a vedoucí činitelé vlády vyjadřují v rozporu s linií, kterou v zásadních otázkách stanovilo předsednictvo ÚV KSČ.

Nemůžeme, stejně jako mnozí komunisté v Československu, neodsoudit postoje, které zaujímá soudruh Kriegel. Považujeme za nesprávné a škodlivé pro stranu, že nejen neklade odpor antisocialistickým živlům, ale ve skutečnosti je solidární s autory otevřených kontrarevolučních vystoupení, jak tomu bylo např. v jeho televizním interview s autory Dvou tisíc slov. Nejostřejší odsouzení si zaslouží verbování lidí do jakési skupiny jeho stoupců, jak o tom hovořil na stranické konferenci ředitel závodu v Mladé Boleslavi s. Šimon. Vůbec už nechápeme, jaké cíle sleduje tajemník ÚV KSČ s. Císař, když vystupuje s útoky proti marxismu-leninismu.

Považujeme za svou povinnost o tom všem s vámi hovořit naprosto upřímně a otevřeně. Naše zkušenosti z politického boje a zkušenosti ostatních bratrských stran a socialistických zemí nás učí, že není možné se ke kontrarevolučnímu nebezpečí obracet zády a zavírat před ním oči. Smířlivý přístup, vědomé bagatelizování nebezpečí, a tím spíše koketování se silami kontrarevoluce vytváří pro reakci možnost dovést boj ke zničení socialismu. Na základě rozborů a faktů, jichž jsme svědky v ČSSR, chtěli bychom znovu a znovu zdůraznit, že u vás probíhá na široké frontě útok proti socialismu, v němž nejaktivnější úlohu hrají síly kontrarevoluce.

Při uskutečňování tohoto protisocialistického útoku se nyní objektivně spolčily vnější imperialistické síly, jejich agenti uvnitř země, kontrarevoluční síly a pravicové revizionistické živly v KSČ.

Tyto síly si vytyčily přesně určené cíle:

- dosáhnout, aby KSČ byla zbavena vedoucí úlohy ve vývoji socialistické společnosti; za tím účelem rozvinuly frontální útok proti autoritě strany a organizovaly proti ní zlostnou kampaň pomluv a lží;
- tyto síly chtějí rozvrátit komunistickou stranu i socialistickou společnost v Československu a svést ji z ideové platformy vědeckého komunismu na cestu reformismu a sociáldemokratismu. Proto rozvinuly útoky na marxismus-leninismus jako celistvé, tvůrčí učení, útoky na leninismus jako marxismus současné epochy;
- vytyčily si cíl změnit politickou podstatu Československé socialistické republiky, svést ji ze socialistické platformy a cestou sociáldemokratismu z ní učinit buržoazní republiku;
- uskutečnění těchto cílů plně odpovídá zájmům imperialistů. Právě proto, a ne z jakýchkoli jiných důvodů, ne z náhlé lásky k socialismu a demokracii, k pracujícím Československa je nynější vývoj událostí ve vaší zemi tak aktivně podporován imperialisty a jejich propagandou. Vidí kontrarevoluční podstatu probíhajících jevů, a proto je podporují.

A je třeba přímo říci, soudruzi, že naše velké znepokojení je vyvoláno tím, že popíráte kontrarevoluční charakter probíhajících událostí pouze z toho důvodu, že u vás prozatím nedošlo, jak tomu bylo řekněme v Maďarsku, k otevřenému ozbrojenému vystoupení kontrarevolučních sil. Dovolte, abychom vám řekli, že vy i ti, kteří vás v tomto postoji podporují, se hluboce mýlíte.

U vás, soudruzi, probíhá kontrarevoluce. Ale kontrarevoluce, která přihlédla ke zkušenostem Maďarska a která chápe, že socialismus je mezi širokými masami pracujících Československa příliš populární a že přímý a čelní útok proti němu je nemožný. Proto si současná československá kontrarevoluce zvolila novou, rafinovanější taktiku, jejíž podstatou je pod pláštěm jakéhosi »nového modelu demokratického socialismu« vést boj za její protilidové cíle až po maximálně možnou hranici »mírnými prostředky«.

Až dosud soustředila kontrarevoluce hlavní úsilí na ideologické zpracování mas, na diskreditaci a rozklad KSČ, na rozklad politické a duchovní jednoty socialistické společnosti v ČSSR, na sjednocení všech antisocialistických sil, na vytvoření politické opozice vůči KSČ s tím, aby nakonec byl tak či onak uskutečněn převrat a uchopena moc.

Nyní stojí otázka takto: buď vedení KSČ v sobě najde odvahu zrevidovat své názory, pozvedne stranu a dělnickou třídu k rozhodným akcím, porazí reakci a zabezpečí pozici socialismu, nebo budou komunisté smeteni našimi společnými nepřáteli, a pak už o osudu Československa budou rozhodovat zcela jiné síly.

Vyzýváme československé soudruhy, aby reálně posoudili celou hloubku nebezpečí, učinili veškeré závěry z toho, že nyní vstupuje do arény politického života Československa politicky protřelá reakce. Za této situace je třeba jednat, jednat cílevědomě a rozhodně, neztrácet čas.

Soudruzi! Vyložili jsme vám otevřeně a bez okolků všechno, co si myslíme o příčinách vyostřenosti nynější situace v Československu. Nesnažili jsme se uhlazovat hrany, ale chtěli jsme ukázat situaci takovou, jaká je. Takové hodnocení situace plně sdílají bratrské strany, které se nedávno sešly ve Varšavě. Dnes bychom chtěli znovu zdůraznit, že onen hluboký rozbor situace, naplněný znepokojením a bratrskou starostlivostí, který byl proveden ve Varšavě, a veškerý následný vývoj událostí ještě naléhavěji potvrzuje nutnost, aby byla přijata zcela neodkladná a rozhodná opatření.

V dopise pěti bratrských stran ústřednímu výboru Komunistické strany Československa bylo jasně řečeno, co zejména je třeba nyní v současné situaci učinit.

Je to rozhodný a smělý útok proti pravicovým, antisocialistickým silám, mobilizace všech prostředků obrany, jimiž disponuje socialistický stát.

Je to zastavení činnosti všech politických organizací působících proti socialismu.

Je to ovládnutí prostředků masové komunikace [komunistickou] stranou a jejich využívání v zájmu socialismu.

Je to semknutí stranických řad k všeobecnému boji proti antisocialistickým silám na principiální základně marxismu-leninismu a tvrdé dodržování principů demokratického centralismu.^e

Draží soudruzi!

Ani my, ani ostatní bratrské strany jsme v podstatě nedostali odpověď na to, jaká konkrétní opatření hodláte podniknout, abyste přehradili cestu kontrarevoluci a uhájili socialistické vymoženosti československého lidu.

Odpověď na to chceme obdržet na této naší soudružské schůzce. Upřímně doufáme, že správně pochopíte, že je na tom životně zainteresován jak náš sovětský lid, tak i národy ostatních socialistických zemí.

Seznámil jsem vás se stanoviskem politického byra ÚV KSSS.